

Dr Jarosław Jańczak

Załącznik 2.

Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku polskim

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko.

Jarosław Jańczak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Tytuł zawodowy magistra nauk politycznych uzyskałem w roku 2000 po pięcioletnich studiach w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (kierunek politologia, specjalność samorządowa). W ich trakcie, jako stypendysta programu Erasmus, studiowałem nauki polityczna na Uniwersytecie Jyväskylä w Finlandii. Moja praca magisterska powstała pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Jerzego Babiaka.

Ukończone z wyróżnieniem studia oraz stypendium zagraniczne w ich trakcie zaowocowały propozycją kontynuowania nauki w postaci studiów doktoranckich w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jednocześnie otrzymałem stypendium doktoranckie w ramach programu Europa-Fellows Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, w efekcie czego związałem się naukowo z polsko-niemiecką jednostką naukową – Collegium Polonicum w Słubicach. W dniu 31 maja 2004 roku uzyskałem stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, broniąc pracę zatytułowaną „Doświadczenia fińskie i ich użyteczność dla Polski w procesie integracji europejskiej”, napisaną pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Jerzego Babiaka.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.

Od 1 października 2004 roku pracuję na stanowisku adiunkta w Zakładzie Polityki Społecznej i Ekonomicznej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (do 2008 roku Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa) Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pod kierownictwem prof. zw. dra hab. Jerzego Babiaka, a od 2014 roku prof. dra hab. Macieja Walkowskiego. Do roku 2011 byłem oddelegowany do pracy w Collegium Polonicum w Słubicach, gdzie m.in. pełniłem funkcję pełnomocnika dziekana WNPiD ds. studiów magisterskich na kierunku politologia prowadzonych w języku angielskim.

Równocześnie od 1 grudnia 2004 roku pracuję na stanowisku pracownika naukowego w Katedrze Studiów Europejskich Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, pod kierownictwem prof. dra Timma Beichelta.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.), jako osiągnięcie stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję cykl publikacji zatytułowany „**Współpraca transgraniczna na**

poziomie lokalnym. *Graniczne miasta bliźniacze w Europie*”, w którego skład wchodzi: 1 monografia, 31 monotematycznych artykułów naukowych oraz 7 redakcji monografii.

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego,

Współpraca transgraniczna na poziomie lokalnym. *Graniczne miasta bliźniacze w Europie*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa),

Na osiągnięcie naukowe składa się cykl 39 publikacji, w tym:

- 1 monografia w języku angielskim,
- 7 redakcji i współredakcji monografii (4 w języku angielskim, 3 w języku polskim),
- 8 artykułów w czasopiśmie naukowym (2 w języku angielskim, 1 w języku niemieckim, 5 w języku polskim; w tym 1 z listy A MNiSW, 5 z listy B MNiSW),
- 23 artykuły w pracach zbiorowych (6 w języku angielskim, 1 w języku niemieckim, 16 w języku polskim).

Pragnę zaznaczyć, iż moje teksty zaliczone do osiągnięcia naukowego publikowane były w czasopiśmie naukowym i wydawnictwach naukowych reprezentujących różne polskie (Biała Podlaska, Białystok, Gorzów Wielkopolski, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Racibórz, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław) i zagraniczne (Francja, Niemcy, Litwa) ośrodki akademickie i wydawnicze. Część z prac wydawana była dwukrotnie, w polskiej i obcej (angielskiej lub niemieckiej) wersji językowej. Odbywało się to zawsze za zgodą zaangażowanych wydawnictw i miało na celu dotarcie z prezentowanymi badaniami do szerszego kręgu odbiorców. Przypadki takie opatrzone są odpowiednim komentarzem w punkcie c).

Lista publikacji składających się na przedłożone do oceny osiągnięcie:

1. Jarosław Jańczak, 2014, *Śląska transformacja z perspektywy obrzeży: Görlitz-Zgorzelec i Cieszyn-Český Těšín jako laboratoria regionalnej integracji europejskiej*, [w:] *Śląsk – 10 lat członkostwa w Unii Europejskiej*, Rafał Riedel (red.), Racibórz-Wrocław: Wydawnictwo o-to.pl, s. 27-44.
2. Jarosław Jańczak, 2014, *Borders and border dimensions in Europe. Between frontierisation and boundarisation*, „Public Policy and Economic Development”, Issue 2, s. 7-18.
3. Jarosław Jańczak, 2013, *Border Twin Towns in Europe. Cross-border Cooperation at a Local Level*, Berlin: Logos Verlag, 135 s.
4. Jarosław Jańczak, 2013, *Revised boundaries and re-frontierization. Border twin towns in Central Europe*, „Revue d'études comparatives Est-Ouest”, Vol. 44, Issue 4, s. 53-92.
5. Jarosław Jańczak, 2013, *Przesunięcie koncepcyjne w „studiach granicznych”*, „Przegląd Politologiczny”, nr 2, s. 83-94.
6. Jarosław Jańczak, 2013, *Integracja i dezintegracja w Europie Środkowej. „Graniczne miasta bliźniacze” jako laboratoria współpracy transgranicznej*, „Rocznik Integracji Europejskiej”, nr 7, s. 265-279.
7. Jarosław Jańczak, 2013, *Miasta (trans)graniczne jako uczestnicy procesu integracji europejskiej*, „TEKA” Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych, t. VIII, Lublin, s. 53-63.

8. Jarosław Jańczak, Przemysław Osiewicz (red.), 2012, *European Exclaves in the Process of De-bordering and Re-bordering*, Berlin: Logos Verlag, 124 s.
9. Jarosław Jańczak, 2012, *Integracja europejska w mikroperspektywie. Graniczne miasta bliźniacze w Europie Zachodniej i Środkowo-Wschodniej*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” nr 4, s. 27-45.
10. Jarosław Jańczak, 2012, *Baarle-Hertog and Baarle-Nassau: Functional Interdependence of the Nested Territorial and Political Structures*, [w:] *European Exclaves in the Process of De-bordering and Re-bordering*, Jarosław Jańczak, Przemysław Osiewicz (red.), Berlin: Logos Verlag, s. 57-70.
11. Jarosław Jańczak, 2012, *Teorie studiów europejskich w integracji granicznej. Możliwość zastosowania dla przykładu granicznych miast bliźniaczych*, [w:] *Teorie w Studiach Europejskich. W kierunku nowej agendy badawczej*, Janusz Ruszkowski, Luiza Wojnicz (red.), Szczecin - Warszawa: Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Europeistyki Uniwersytetu Warszawskiego, s. 289-302.
12. Jarosław Jańczak (red.), 2011, *De-bordering, Re-bordering and Symbols on the European Boundaries*, Berlin: Logos Verlag, 141 s.
13. Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg (red.), 2011, *Granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii Europejskiej. Pomiędzy otwartością i izolacją*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, 233 s.
14. Jarosław Jańczak, 2011, *Chancen und Probleme der grenzüberschreitenden deutsch-polnischen Zusammenarbeit am Beispiel von Zwillingsstädten in Grenzgebieten*, „Jahrbuch des Föderalismus“, Nomos Verlag, Band 12, s. 399-410.
15. Jarosław Jańczak, 2011, *Cross-border Governance in Central European Border Twin Towns. Between De-bordering and Re-bordering*, [w:] *De-bordering, Re-bordering and Symbols on the European Boundaries*, Jarosław Jańczak (red.), Berlin: Logos Verlag, s. 37-52.
16. Jarosław Jańczak, 2011, *Graniczne miasta bliźniacze jako przykład zmiany modelu polsko-niemieckiej współpracy granicznej po roku 2004*, [w:] *Granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii Europejskiej. Pomiędzy otwartością i izolacją*, Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, s. 85-99.
17. Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg, Luiza Wojnicz (red.), 2010, *Pogranicze polsko-niemieckie na tle granic i pograniczy europejskich*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, 197 s.
18. Jarosław Jańczak, 2010, *Pomiędzy izolacją i otwartością – retoryka granic i pograniczy w Polsce w XX i XXI wieku*, [w:] *Pogranicze polsko-niemieckie na tle granic i pograniczy europejskich*, Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg, Luiza Wojnicz (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, s. 101-110.
19. Jarosław Jańczak, 2010, *Unia Europejska i jej granice. W poszukiwaniu modelu integracji na europejskich peryferiach*, „Przegląd Politologiczny”, nr 4, s. 21-32.
20. Jarosław Jańczak (red.), 2009, *Conflict and Cooperation in Divided Cities*, Berlin: Logos Verlag, 274 s.
21. Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg (red.), 2009, *Pogranicze polsko-niemieckie po 2004 roku. Nowa jakość sąsiedztwa?*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 286 s.

22. Jarosław Jańczak, 2009, *Gorizia – Nova Gorica. Between Unification and Reunification* [w:] *Conflict and Cooperation in Divided Cities*, Jarosław Jańczak (red.), Berlin: Logos Verlag s. 122- 132.
23. Jarosław Jańczak, 2009, *Cross-border governance jako koncepcja wspólnego zarządzania miastem podzielonym. Efektywność w warunkach członkostwa w UE* [w:] *Pogranicze polsko-niemieckie po 2004 roku. Nowa jakość sąsiedztwa?*, Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg (red.), Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 214-237.
24. Jarosław Jańczak, 2009, *Transgraniczna i zagraniczna współpraca samorządu gminnego w zachodniej Polsce* [w:] *Polityka regionalna w Polsce jako przestrzeń aktywności samorządu terytorialnego*, Waldemar Ślugocki (red.), Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, s. 75-83.
25. Jarosław Jańczak, 2009, *Polityczne i społeczne konsekwencje członkostwa Polski w UE dla granicy i pogranicza zachodniego* [w:] *Polska pięć lat w Unii Europejskiej*, Stanisław Konopacki (red.), Łódź: Ibidem, s. 151-168.
26. Jarosław Jańczak (red.), 2008, *Beyond Borders. External Relations of the European Union*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, 142 s.
27. Jarosław Jańczak, 2008, *Why Go beyond EU Borders? Historical and Structural Reasons for the EU Eastern Edge States' External Initiatives* [w:] *Beyond Borders. External Relations of the European Union*, Jarosław Jańczak (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 59-66.
28. Jarosław Jańczak, 2008, *Spółeczeństwo obywatelskie w polsko-niemieckim mieście podzielonym. Rola lokalnych organizacji pozarządowych w kreowaniu transgranicznych zachowań partycypacyjnych*, [w:] *Przywództwo lokalne a kształtowanie demokracji partycypacyjnej*, Stanisław Michałowski, Katarzyna Kuć-Czajkowska (red.), Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 389-404.
29. Jarosław Jańczak, 2008, *Spółeczności na pograniczu - czy możliwa jest wspólnota bez autonomii* [w:] *Na wspólnej drodze do rozwoju infrastruktury transportowej. Autonomie i wspólnoty nowej Europy w świetle działań marketingu terytorialnego na pograniczu polsko-niemieckim*, Juliusz Engelhardt, Agnieszka Wala (red.), Gorzów Wielkopolski: Sonar, s. 87-95.
30. Jarosław Jańczak, Andrew Asher, 2008, *Realny socjalizm i integracja europejska. Symbolika przestrzeni publicznej polsko-niemieckich miast podzielonych*, [w:] *Dziedzictwo komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej*, Joanna Sadowska (red.), Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 275-290.
31. Jarosław Jańczak, 2008, *Polsko-niemieckie regiony transgraniczne i miasta transgraniczne po 2004 roku. Pomiędzy pragmatyzmem instytucjonalnym a izolacją społeczną* [w:] *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Europa bez granic – nowa jakość przestrzeni*, Sylwia Dołzbłasz, Andrzej Raczyk (red.), Wrocław: Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 93-100.
32. Jarosław Jańczak, 2008, *Cross-border governance jako podstawa zaawansowanej współpracy polsko-niemieckiej w regionach przygranicznych*, [w:] *Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej. Pomostowość czy buforowość?*, Janusz Jartyś, Artur Staszczuk (red.), Szczecin: Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 207 - 220.

33. Jarosław Jańczak, 2008, *Transgraniczne studia europejskie jako sposób na internacjonalizację dydaktyki i badań europejskich w Polsce. Przypadek kooperacji polsko-niemieckiej w Collegium Polonicum* [w:] *Stan i perspektywy studiów europejskich*, Maciej Drzonek, Janusz Jartyś, Artur Staszczuk (red.), Szczecin-Kraków: Księgarnia Akademicka s. 83-100.
34. Andrew Asher, Jarosław Jańczak, 2007, *Transnational Mythmaking in Post-Soviet Europe: Cold War and EU Monuments in a Polish – German 'Divided City'*, [w:], *Art and Politics: Case-Studies from Eastern Europe*, Art History & Criticism nr 3, Linara Dovydaityte (red.), Kaunas: Vytautas Magnus University, s. 200-208.
35. Jarosław Jańczak, 2007, *Europeanization of Trans-border Communities. The Polish-German Case*, [w:] *Rediscovering Europe: Political Challenges in the 21st Century EU*, Jarosław Jańczak (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 77-88.
36. Jarosław Jańczak, 2007, *Grenzüberschreitende Zusammenarbeit auf dem Gebiet der Bildung in einer deutsch-polnischen Stadt anhand der europäischen und politologischen Studien*, [w:] *Europäischer Anspruch und Regionale Aspekte. Grenzüberschreitende universitäre Zusammenarbeit in der deutsch-polnischen Grenzregion angesichts der zukünftigen Herausforderungen in Europa*, Agnieszka Bielawska, Krzysztof Wojciechowski (red.), Berlin: Logos Verlag, s. 120-135.
37. Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg, 2007, *Położenie przygraniczne a mapa polityczna Województwa Lubuskiego*, [w:] *Oblicze polityczne regionów Polski*, Małgorzata Dajnowicz (red.), Białystok: Wydawnictwo WSFiZ w Białymstoku, s. 239-256.
38. Jarosław Jańczak, 2007, *Pomiędzy otwartością a izolacją – granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii Europejskiej*, [w:] *50 lat i co dalej? Europa i Unia Europejska między integracją a atomizacją*, Zbigniew Czachór (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 237-252.
39. Jarosław Jańczak, 2007, *Ruch osobowy w polsko-niemieckim mieście podzielonym – zmiany reżimu kontroli granicznych o 1 maja 2004 roku i ich wpływ na przepuszczalność granicy*, [w:] *Rozwój transgranicznej współpracy edukacyjnej w regionie Biała Podlaska – Brześć*, Tom II, Mieczysław Adamowicz, Agnieszka Siedlecka (red.), Biała Podlaska: Wydawnictwo PWSZ w Białej Podlaskiej, s. 28-37.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Główny obszar moich zainteresowań naukowych koncentruje się wokół **problematyki granic państwowych w Europie** oraz transformacji, która stała się ich udziałem w wyniku procesów integracji europejskiej. Jednoczenie kontynentu zaowocowało z jednej strony erozją granic wewnętrznych, z drugiej natomiast wzmacnianiem granic zewnętrznych Unii Europejskiej, przede wszystkim obszaru Schengen. Europejska emanacja politycznego postulatu „świata bez granicy” współistnieje więc z coraz silniej widoczną „twardzą Europą” (Richard Welch, 2012). Na tym tle obserwowalna jest rosnąca rola współpracy transgranicznej na obu rodzajach granic.

Współpraca transgraniczna stanowi jeden z najbardziej jaskrawych przykładów intensyfikacji ponadgranicznych kontaktów na poziomie wspólnot regionalnych i lokalnych w kontekście procesu integracji europejskiej. Regiony, gminy i miasta przygraniczne stają się, wraz z otwieraniem (Thomas M. Wilson, Hastings Donnan, 1999¹) i zanikaniem (Scott Michaelsen, 1997) granic państwowych, naturalnymi partnerami we współpracy na rzecz

¹ Wszystkie prezentowane w autoreferacie odniesienia bibliograficzne znajdują pełen opis w tekstach składających się na prezentowane osiągnięcie naukowe.

rozwiązywania problemów społeczności lokalnych. Problemów, które zasięgiem swym przekraczają granice państwowe (Markus Perkmann, 1999). Oczywiście współpraca na poziomie lokalnym ograniczona jest głównie do dziedzin pozostających w kompetencjach samorządów, takich jak: planowanie przestrzenne, gospodarka lokalna, ochrona środowiska, transport, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, kultura, edukacja, sport i rekreacja (Tomasz Kaczmarek, 2003). Jednocześnie jednak staje się ona nierzadko instrumentem wykorzystywanym w relacjach międzypaństwowych, także jako element para dyplomacji (Pertti Joenniemi, 2014).

Tradycyjne postrzeganie państwowości, suwerenności oraz terytorialności powodowało „autarkiczne” zarządzanie sprawami publicznymi wewnątrz granic państwowych. Regiony przygraniczne były najczęściej peryferiami, kontrolowanymi i zarządzanymi przez centra (Kösti Pekonen, 1987). Centra starały się poprzez kontrolę potwierdzać zwierzchność nad peryferiami. Historycznie problematyczne dziedzictwo trudnej przeszłości w relacjach granicznych, wyrażające się poprzez przesunięcia granic państwowych, przesiedlenia, izolację i wrogość, zaczęło ustępować miejsca współpracy a następnie integracji, gdzie owa nowa jakość stała się podstawą stabilności kontynentu europejskiego. Proces ten związany był nie tylko z pojednaniem, ale przede wszystkim z integracją europejską. To ona właśnie, za pomocą prawnych, finansowych i ideologicznych instrumentów, stała się katalizatorem przemian granic i pograniczy.

Opisywane zjawisko w sposób szczególnie widoczny obserwowalne jest w *granicznych miastach bliźniaczych*, rozumianych jako „miasta, które sąsiadują ze sobą bezpośrednio (...) i rozdzielone są granicą państwową” (Helga Schultz, 2002). Kilkadziesiąt par miast znajdujących się w Europie określanych jest jako „laboratoria integracji europejskiej” (Alberto Gasparini, 1999-2000). To tutaj, z uwagi na bliskość przestrzenną i znaczenie symboliczne, ogniskują się procesy integracyjne w sposób bardziej intensywny i widoczny w porównaniu do innych przestrzennie rozumianych poziomów. Dlatego też zostały one wybrane jako przedmiot badań.

Celem badań, które prowadzone zostały pomiędzy rokiem 2004 i 2014, było określenie dynamiki procesów przemiany granic w Europie poprzez analizę przyczyn, form i manifestacji współpracy transgranicznej. Dla jego osiągnięcia sformułowano następujące **pytania badawcze**: 1. W jaki sposób proces integracji europejskiej warunkuje współcześnie obserwowalną intensyfikację współpracy transgranicznej? 2. Dlaczego jednostki samorządu terytorialnego oraz wspólnoty lokalne zamieszkujące obszar pogranicza decydują się na intensywne uczestnictwo w tych procesach, wyrażające się we współpracy transgranicznej? 3. Co jest celem oraz efektem podejmowanych wysiłków w zakresie współpracy i integracji transgranicznej?

Operacjonalizacja powyższych pytań prowadziła do sformułowania następujących **założeń badawczych i pytań szczegółowych**:

Po pierwsze, należało określić obszar rozważań, a więc zdefiniować poziom zaawansowania tworzenia transgranicznej wspólnoty politycznej – *polity* w *granicznych miastach bliźniaczych*, co – jak przyjęto – jest efektem procesu europeizacji. Koresponduje ona z symboliczno-kognitywnym wymiarem *cross-border governance*. Pojawiły się więc pytania, czy w badanych parach miast istnieją transgraniczne wspólnoty? Od czego zależy efektywność ich kreacji?

Po drugie, należało określić zaawansowanie budowy wspólnych procesów decyzyjnych w zdefiniowanej wspólnocie – *politics*, co – jak założono – również bezpośrednio wynikało z procesu europeizacji. Kto i jak podejmuje decyzje dotyczące przedsięwzięć obejmujących miasta po obu stronach granicy i jak są one legitymizowane? Analiza ta dotyczy w istocie instytucjonalnego wymiaru zarządzania transgranicznego. Jakie sektorowe polityki (edukacyjna, kulturowa, transportowa, etc.) prowadzone są wspólnie dla zaspokajania potrzeb zdefiniowanej wspólnoty – jakie *policies* są implementowane? Ponownie ich liczebność i jakość to efekt logiki europeizacyjnej. Ten obszar odpowiada polityczno-ekonomicznemu wymiarowi *cross-border governance*.

Po trzecie, założono, iż wraz z procesem normalizacji granicznej i integracji europejskiej nastąpił znaczący wzrost inicjatyw, których celem jest tworzenie w *granicznych*

miastach bliźniaczych struktur przekraczających granicę państwową. Czy realnym jest więc pojawienie się (w średnioterminowej perspektywie czasowej) transgranicznych jednostek tworzących *politics*, a bazujących tak na współpracy instytucjonalnej, jak i integracji społecznej?

Dalsza operacjonalizacja wymagała wyboru **przedmiotu analizy**, perspektywy teoretycznej oraz adekwatnej metodologii badań.

Mając na uwadze bogatą literaturę, zarówno polskojęzyczną, jak i wydawaną w innych językach, traktującą o współpracy transgranicznej, warto odnotować, iż poziom regionalny jest najczęściej badanym obszarem relacji transgranicznych (Arnaud Lechevalier, Jan Wielgohs, 2013). Jest to zrozumiałe z uwagi na instytucję euroregionu jako zdecydowanie najpopularniejszą formę organizacji kooperacji transgranicznej, najpierw w zachodniej (Martin Klatt, Hayo Herrmann, 2011), a następnie także centralnej i wschodniej części kontynentu. Ogół istniejącej w tym zakresie wiedzy akademickiej nie daje jednak pełnego obrazu zachodzących zjawisk, pomija bowiem inne formy i poziomy interakcji. Istnieje więc istotna luka badawcza w zakres innych sposobów zaangażowania we współpracę transgraniczną jednostek poziomu lokalnego: miast i gmin. Szczególne miejsce zajmują tutaj miasta bezpośrednio sąsiadujące ze sobą, a oddzielone jedynie granicą państwową. Dlatego też, zdecydowano się na zawężenie przedmiotu badań do *granicznych miast bliźniaczych*, i próby odpowiedzi na przedstawione pytania badawcze na ich przykładzie.

Zabieg ten skutkował szeregiem konsekwencji dla **perspektywy teoretycznej**, którą zastosowano w prezentowanych badaniach.

Po pierwsze, zdecydowano się na wybór konceptu *granicznych miast bliźniaczych* jako *laboratoriów integracji europejskiej* – postrzegania ich jako lokalizacji, gdzie z uwagi na bliskość przestrzenną, niewielki rozmiar oraz potencjał interakcji o nieincydentalnym charakterze, projekt europejski testowany jest w kontrolowanych warunkach przy wysokiej dostępności zachodzących procesów dla obserwatora. Skutkiem było przyjęcie modelu przeskalowania analizy, jako zabiegu analitycznego służącego lepszemu poznaniu badanej rzeczywistości.

Po drugie, w konsekwencji zastosowano - szczególnie w początkowej fazie badań - elementy instrumentarium teoretycznego charakterystycznego dla dziedziny studiów europejskich. Odpowiedź na pytanie o przyczyny współpracy transgranicznej na poziomie *granicznych miast bliźniaczych* mogła zostać udzielona w oparciu o założenia głównych szkół teoretycznych europeistyki. I tak koncentracja na funkcji i korzyściach odnoszonych przez analizowane jednostki terytorialne stanowiła aplikację podejścia neofunkcjonalnego. Spojrzenie przez pryzmat interesów centrów narodowych używających miast granicznych w polityce międzynarodowej otwierało pole dla interpretacji opierających się na szkołach neorealistycznej i intergovernmentalistycznej. Spojrzenie na transfer norm i wartości, tworzenie lub odtwarzanie tożsamości transgranicznych oraz budowanie lub odbudowywanie społeczności o transgranicznym charakterze otwierały pole dla perspektywy konstruktywistycznej.

Po trzecie, podjęto próbę wykorzystania istniejącego dorobku (będącego nadal w początkowej fazie tworzenia) studiów granicznych o aspiracjach autonomicznej dyscypliny naukowej (Tony Payan, 2014). Intensywne prace nad teorią granic były inspirujące szczególnie w zakresie generalizacji dotyczących schematów współpracy i integracji *granicznych miast bliźniaczych*. Szczególnie przywołać tutaj należy koncepcje *debordering* i *rebordering* (Gabriel Popescu, 2012) oraz *cross border governance*.

Po czwarte, zamierzeniem było wypełnienie nie tylko luki badawczej w istniejących studiach empirycznych w zakresie współpracy *granicznych miast bliźniaczych*, ale także wniesienie wkładu w refleksję teoretyczną ich dotyczących, dodatkowo o potencjale pozwalającym na aplikacje w innych skalach.

Przedstawiony przedmiot badań i podejścia teoretyczne wymagały **zastosowania odpowiedniej metodologii**. Zdecydowano się na stosowanie metod tak ilościowych, jak i jakościowych. Dodatkowo analizie poddano dotychczas istniejące badania w tym obszarze

tematycznym, weryfikując zarówno literaturę naukową (reprezentującą różne dyscypliny naukowe), jak i dokumenty i opracowania o roboczym charakterze.

Metody ilościowe zastosowane zostały dla badania wybranych aspektów aktywności granicznych mieszkańców wybranych par miast oraz dla sprawdzenia motywacji i form interakcji transgranicznych organizacji pozarządowych w wybranych przypadkach. Opierały się głównie na badaniach ankietowych w wybranych lokalizacjach.

Metody jakościowe znalazły zastosowanie przede wszystkim przy badaniu zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego we współpracę transgraniczną. Obejmowały one przede wszystkim semiestrukturyzowane wywiady z przedstawicielami lokalnych władz, przede wszystkim z burmistrzami i prezydentami oraz urzędnikami magistratów, którzy byli bezpośrednio zaangażowani w kreowanie i implementację współpracy transgranicznej. W ramach badań odwiedziono kilkanaście par miast na szeregu europejskich granic i przeprowadzono tam kilkadziesiąt wywiadów.

Warto odnotować, iż prezentowany cykl badań wypełnia lukę badawczą istniejącą w literaturze dotyczącej europejskich *granicznych miast bliźniaczych*. W efekcie zamierzeniem badawczym była próba stworzenia na płaszczyźnie teoretycznej kategoryzacji przedmiotu badań oraz stworzenia modelu integracyjnego w skali mikro, na płaszczyźnie empirycznej natomiast całościowego ujęcia problematyki współpracy transgranicznej miast położonych bezpośrednio przy granicy państwowej.

W **zakresie refleksji teoretycznej** podstawowym problemem był brak - pomimo szerokiego zainteresowania tematem autorów z Europy i Ameryki Północnej - spójności kategorialnej a nawet terminologicznej. W efekcie - w przedstawianych badaniach - zdecydowano się więc na wyodrębnienie szeregu cech konstytuujących analizowaną kategorię miast, zaliczając do nich lokalizację, określony rodzaj interrelacji oraz sposób kreacji. Konsekwencją była również konieczność uporządkowania siatki terminologicznej: wobec używania szeregu nazw przez różnych autorów, po ich analizie i krytyce akademickiej zaproponowano termin *granicznych miast bliźniaczych*, jako najpełniej opisujący badany fenomen.

Po drugie, analizując dotychczasowe podejścia teoretyczne do badania *granicznych miast bliźniaczych* można odnotować z jednej strony stosowanie modeli charakterystycznych dla różnych dyscyplin naukowych (geografii politycznej, integracji europejskiej, socjologii, itd.), z drugiej próby tworzenia teorii granic, często jednak zbyt ogólnych dla badania współpracy miast. W przedstawianym osiągnięciu stworzono więc i rozwinięto model oparty o trzy warstwy analizy: instytucje samorządu terytorialnego badanych jednostek, organizacje pozarządowe działające na ich terenie oraz społeczności lokalne zamieszkujące badane pary miast. Efektem jest model ukazujący *zarządzanie transgraniczne* (*cross-border governance*) i tłumaczący tak zależności wertykalne pomiędzy analizowanymi podmiotami (a więc w ramach systemu narodowego), jak i horyzontalne (pokazujące interakcje transgraniczne w ramach poszczególnych poziomów).

Jednym z kluczowych założeń analizy (o istotnych konsekwencjach dla ram analitycznych badań) był wpływ podstawowego czynnika, jakim jest integracja europejska na formę współpracy/integracji miast. Związek ten ma miejsce między innymi za sprawą zakorzenionego w koncepcjach konstruktywizmu i teorii wyboru racjonalnego koncepcie europeizacji (samej w sobie nie będącej jednak teorią (Simon Bulmer, 2007)). Robert Ladrech (1994) określa europeizację jako „proces zmieniający kierunki i kształt polityki w stopniu, w którym polityczna i ekonomiczna dynamika Wspólnot Europejskich staje się częścią logiki organizacyjnej narodowej polityki oraz tworzenia różnych polityk sektorowych”. Ma ona więc charakter odgórny. Oddolnie proces ten widzi Johan Olsen (2002), zwracając uwagę, iż „europeizacja implikuje (...) adaptację narodowych i sub-narodowych systemów zarządzania do europejskiego centrum politycznego i norm ogólnoeuropejskich”. Model transformacyjny (François Bafail, Timm Beichelt, 2008) wskazuje na dynamikę procesu poprzez oddziaływanie kontekstu systemowego, czyli norm i idei, instytucji oraz aktorów pozainstytucjonalnych. Europeizujący się system penetrowany jest więc przez określone - zazwyczaj nowe - idee i normy, które zastępują idee i normy dotychczas dominujące.

Poddany jest wpływowi instytucji, tak unijnych, jak i (innych) instytucji państw członkowskich. W końcu oddziałują na niego inni aktorzy, tacy jak organizacje pozarządowe, autorytety międzynarodowe czy jednostki, szczególnie przy intensyfikujących się kontaktach interpersonalnych.

W ramach systemu politycznego europeizacji podlega wspólnota polityczna, polityka oraz polityki sektorowe. Pierwsza, rozumiana jako *polity*, jest formą zorganizowania określonej grupy. Druga, *politics*, odnosi się do procesów decyzyjnych zachodzących w grupach politycznych i społecznych oraz między nimi. Trzecie, *policy*, to sposoby wyznaczania i realizowania celów w określonych sektorach życia publicznego.

Jednym z aspektów europeizacji jest podział odpowiedzialności i władzy pomiędzy różne poziomy zarządzania. Wszystkie wielopoziomowe systemy zarządzania muszą wypracować równowagę pomiędzy jednością i różnorodnością, centralną koordynacją i lokalną autonomią (Johan Olsen, 2002). Ucieleśnieniem tego postulatu wydaje się być model zarządzania wielopoziomowego – *multi-level governance*. Opisywane zjawisko wydaje się być niezwykle ciekawe w przypadku, gdy zachodzi na granicach państwowych (Marco Antonich, 2010). Tu zaobserwować można nowy potencjał interakcji pomiędzy innymi niż państwo podmiotami zarządzania sferą publiczną. Tradycyjnie to państwo odpowiedzialne jest za kontakty międzynarodowe. W przypadku *multi-level governance* również inne podmioty odgrywają aktywną rolę w tym obszarze. W efekcie może dojść do wykreowania miast transgranicznych (James Scott, 2013). Jak zauważa Noralv Veggeland (2004), transgraniczna przestrzeń regionalna budowana jest przez wiele instytucji partnerstwa terytorialnego. Dodatkowo regiony i inne jednostki lokalne stają się w praktyce głównymi aktorami polityki strukturalnej UE, co w warunkach jednostek (potencjalnie) transgranicznych intensyfikuje konieczność transgranicznej współpracy (Jochen Lang, 2003). W pracach nad zarządzaniem transgranicznym podejście widoczne wśród części autorów, którzy podkreślają instytucjonalny charakter tego zjawiska, inspirowany odgórnie, głównie przez unijne i narodowe instrumenty i podkreślające rolę demokracji proceduralnej (Beate Kohler-Koch, 1999). Rola tożsamości regionalnych i zaangażowania jednostek dominowała wśród innych badaczy, badających między innymi zdolności do wspólnego podejmowania decyzji przy udziale jednostek i organizacji pozarządowych (Markus Jachtenfuchs, 2001).

Ponownie *graniczne miasta bliźniacze*, z uwagi na funkcjonalną współzależność oraz bliskość przestrzenną, której konsekwencją powinna być relatywnie wysoka częstotliwość kontaktów, uznać można za miejsca szczególnego natężenia transgranicznych interakcji, będących efektem erozji tradycyjnej suwerenności państwowej (Helga Schulz, Dagmara Jajesniak – Quast, Katarzyna Stokłosa, 2002). Sytuacja, w której określone obszary zarządzane są „w poprzek” granic państwowych wymaga zdefiniowania za pomocą koncepcji *cross-border governance*, gdzie konieczne jest stworzenie prawnych, instytucjonalnych i społecznych podstaw dla zarządzania sprawami publicznymi o transgranicznym charakterze.

W zakresie empirycznego wkładu w istniejący stan wiedzy, badania zawarte w opisywanym osiągnięciu stanowią nie tylko szereg pogłębionych studiów przypadków, ale także (co pokazują pozycje wieńczące kilkuletnie badania) pierwszą w nauce zachodniej poszerzoną próbę całościowego opisu fenomenu *granicznych miast bliźniaczych* w Europie w zakresie ich współpracy transgranicznej, osadzonej w kontekście historycznym i integracyjnym. Wcześniejsze prace traktowały najczęściej o grupach par (np. w Europie Północnej, na granicy polsko-niemieckiej), dotyczyły pojedynczych przypadków (głównie Europa Zachodnia) lub stanowiły monografie historyczne (obszar niemieckojęzyczny). Przedstawiane w osiągnięciu badania z jednej strony uzupełniły wcześniej istniejące o niezbadane aspekty (szczególnie w przypadku par granicy polsko-niemieckiej oraz obszaru Europy Środkowej), z drugiej natomiast pozwoliły na porównawczy opis wszystkich par *granicznych miast bliźniaczych* w Europie.

Prowadzone badania koncentrowały się na szeregu kwestii teoretycznych i empirycznych, konstytuujących razem całość prezentowaną jako osiągnięcie. Z uwagi na fakt, iż wyniki badań upublicznione zostały w formie kilkudziesięciu publikacji (wśród których

dominowały artykuły), część argumentacji musiała ulec powieleniu i prezentowana lub przywoływana była w większej ilości opracowań. Oznacza to, iż niektóre z koncepcji, argumentów i wniosków przytaczane są i powtarzane w kilku tekstach. Dotyczy to przede wszystkim kwestii koncepcyjnych i teoretycznych, częściowo także argumentów empirycznych i proponowanych wniosków oraz stworzonych modeli. Było to niezbędne dla każdorazowego wprowadzenia czytelnika w temat i/lub popularyzacji wyników badań wśród różnych grup odbiorców. Do najważniejszych elementów rozważań tworzących prezentowane osiągnięcie należą **spostrzeżenia i wnioski** przedstawione poniżej (wraz z przywołaniem odpowiednich publikacji poruszających dane kwestie według numeracji z części b).

Wprowadzającą, kontekstową dla dalszych badań i niezwykle istotną część prezentowanych w ramach osiągnięcia rozważań zajmuje **proces różnicowania granic w Unii Europejskiej na zewnętrzne i wewnętrzne**. Fenomen ten analizowany był w kontekście mechanizmu europeizacji. Wykorzystując model autorstwa Timma Beichelta oraz Francois Bafoula (2008) zastosowano między innymi perspektywę konstruktywizmu społecznego do zrozumienia zmiany norm i wartości w analizowanym obszarze, różne manifestujących się w trzech typach kultur integracyjno-politycznych (stosując rozróżnienie Teiji Tillikainen (1998)): państwocentrycznych, liberalnych i komunitarnych. Analizując dane empiryczne poparcia dla liberalizacji reżimów granicznych mieszkańców wybranych państw Unii Europejskiej zauważono, iż jest ona pochodną dominującego typu kultury integracyjno-politycznej. Te jednak ulegają zmianie między innymi w wyniku europeizującego dyskursu, symboliczne tworzącego przestrzeń europejską [38]. Elementami tych rozważań stały się także teksty dotyczące historycznego dziedzictwa granicznego państw Europy Środkowej, szczególnie w wymiarze „kompleksu peryferii”, jak i „syndromu obrońcy” [27] oraz spostrzeżenia zawartych w szerszym wachlarzu refleksji związanych kreowaniem polityk przekraczających granice Unii Europejskiej [26]. Tutaj dokonano przeglądu podejść teoretycznych dotyczących granic zewnętrznych Unii Europejskiej, badając nie tylko istotę granic UE, ale także stosowane przez nią geostrategie, obrazujące formy współpracy transgranicznej na granicach zewnętrznych [19]. Dziedzictwo historyczne percepcji granic stało się też przedmiotem podjętych badań nad polskim historycznym dyskursem granicznym. Wykazano tutaj, że to procesy transformacji i integracji europejskiej stały się przyczynami zmiany percepcji granic w Polsce oraz różnicowania postrzegania granicy wschodniej i zachodniej [18].

Na tym tle istotnym elementem przedstawianych rozważań było osadzenie badań w szerszym kontekście dynamicznie rozwijających się studiów nad granicami. Sama granica jako przedmiot badań doświadcza *przesunięcia koncepcyjnego* i przenosi się ze sfery politycznej ku wymiarowi społecznemu, przy jednoczesnej silnej tendencji do poszukiwania własnej tożsamości dyscyplinarnej o specyficznym zapleczu teoretycznym i metodologicznym [5]. W prezentowanych badaniach wskazano na kluczowe dla jej rozwoju pojęcia granicy w rozumieniu *frontier* i *boundary*, i w efekcie obserwowalne we współczesnych relacjach granicznych procesy *(de)borderyzacji*, *(re)borderyzacji* [6][11][12] *frontieryzacji* i *boundaryzacji* [2][4]. Porównując wymiar państwowy i europejski studiów nad granicami oraz dziedzictwo graniczne i realia graniczne, zdefiniowano cztery główne obszary współczesnych badań nad granicami w Europie: granice fantomowe, geopolityczne, wewnętrzne i zewnętrzne strefy Schengen [2]. W kolejnych analizach wskazywano na zjawisko *deborderyzacji* oraz następującym po niej w niektórych przypadkach regresie, który określić można jako *reborderyzację* [3][15]. Pokazano też – przywołując i powtarzając wiele z wcześniejszych przemyśleń – związki między obszarem studiów nad granicami oraz współpracą i integracją transgraniczną, a klasycznymi badaniami nad integracją europejską [11].

Ogólna refleksja nad granicami i badaniem granic, szczególnie w kontekście procesów integracyjnych pozwoliła na empiryczne podejście do badań i osadzenie dalszych ich części w kontekście przepuszczalności granic oraz efektów przez nie wywoływanych dla zachowań politycznych w regionach przygranicznych. Tradycyjnie rozumiana granica

państwowa pełni w rolę rozgranicznika wyłącznych suwerenności państwowych. Jej przejawem jest **reżim kontroli granicznych**, jak i sam fakt kontroli towarów i osób przekraczających granicę. Proces integracji europejskiej, a w szczególności rozszerzenia strefy Schengen prowadzi jednak do znacznych modyfikacji „filtrującej” roli granicy. Badania ankietowe prowadzone w roku 2004 na miejskim przejściu granicznym Słubice-Frankfurt nad Odrą (wykorzystujące specyfikę tego dwumiasta) ujawniły nie tylko oczekiwane złagodzenie restrykcyjności kontroli, ale także pokazały ich podmiotowe i przedmiotowe zróżnicowanie [39]. Okazało się, iż obywatele państw innych niż członkowskie UE doświadczali rosnących kłopotów z przekraczaniem granicy, polskie i niemieckie służby natomiast w odmienny sposób kategoryzowały potencjalne zagrożenia. Dalej sprawdzono również w badaniach **relacje pomiędzy położeniem przygranicznym a preferencjami politycznymi**, szczególnie w zakresie postaw pro i antyeuropejskich, analizując wybory parlamentarne na poziomie gmin w województwie lubuskim, ze szczególnym uwzględnieniem przejść granicznych i miejscowości przedzielonych polsko-niemiecką granicą [37].

Kolejnym krokiem badań stały się rozważania na temat **tworzenia politycznych i społecznych wspólnot transgranicznych**, analizując pogranicze polsko-niemieckie. Ponownie europeizacja stanowiła ramę teoretyczną tworzenia tożsamości transgranicznych [35]. Wykorzystano koncepcję czterech typów pograniczy Jerzego Nikitrowicza (1995) (geograficzne, kulturowe, interakcyjne i osobowe) dla zdefiniowania kluczowych dla współpracy aktorów (**instytucje publiczne** w wymiarze kulturowym, **organizacje pozarządowe** w interakcyjnym i **jednostki** w osobowym) oraz poziomu zaawansowania współpracy transgranicznej dla tego pogranicza (które jest odpowiednio wysokie, średnie i niskie).

Następnie zweryfikowano wcześniejsze założenia teoretyczne za pomocą badań empirycznych na organizacjach pozarządowych działających we Frankfurcie nad Odrą i Słubicach, analizując **motywy, formy i intensywność ich współpracy transgranicznej**. **Organizacje pozarządowe** okazały się być forpocztą tworzenia wspólnot transgranicznych. Badania empiryczne dowiodły, że internalizacja wartości związanych z procesem integracji europejskiej (takich jak współpraca, współdziałanie, itd.) znajduje odzwierciedlenie w dynamicznie zmieniających się przejawach aktywności organizacji pozarządowych [25][35]. Dalsze rozwinięcie tych badań pozwoliło na zbudowanie transgranicznego modelu form aktywności i mobilizacji społecznej [rozwinięcie tekstu 35 do kształtu widocznego w 28]. Efektem badań był więc model obejmujący znajdujące się po obydwu stronach granicy trzy poziomy interakcji: struktury administracyjne, organizacje pozarządowe oraz mieszkańców. Każdy z nich wchodzi w interakcje z podobnym poziomem po drugiej stronie granicy, jest jednocześnie elementem pionowych zależności po „swojej” stronie. Organizacje pozarządowe stanowią kluczowy element w tworzeniu transgranicznego społeczeństwa obywatelskiego, łącząc stabilne ramy instytucjonalne (będące też cechą struktur administracyjnych) oraz zaangażowanie jednostek (w innych kontekstach doświadczających „alienacji transgranicznej”).

Kontynuacja tych badań pozwoliła na rozszerzenie badań empirycznych na Gubin-Guben i koncentrację na pozostałych elementach: mieszkańcach i strukturach administracyjnych [31]. Dynamiczne czasowo ujęcie tematu pozwoliło na zaobserwowanie jednoczesnej *deborderyzacji* i *deperyferializacji* analizowanych przypadków, co następowało w trzech okresach – przed upadkiem systemu realnego socjalizmu, do wschodniego rozszerzenia, oraz po nim. Zbudowano model motywacji tworzenia interakcji transgranicznych przez jednostki samorządowe oraz społeczności lokalne w zakresie idei, interesów i procesów decyzyjnych. Wyniki analizy empirycznej wskazały jednak na „pragmatyzm instytucjonalny” związany z intensywnymi relacjami pierwszego z poziomów i ich słabość na drugim [29]. Skutkowało to niskim stopniem legitymizacji współpracy transgranicznej badanych par miast, oceną tych procesów jako jedynie strategii rozwojowej władz samorządowych [31] i jednoczesnym niskim poziomem elementów tożsamościowych o transgranicznym charakterze, przy wysokim „pragmatyzmie instytucjonalnym” struktur administracyjnych. Te ostatnie dostrzegały wspólny interes o transgranicznym charakterze i czyniły z niego podstawę strategii rozwojowej [24][29], bazując na pragmatyzmie lub

symbolizmie [24]. Dalsze badanie pozwoliło na porównawcze ujęcie badanych wcześniej miast oraz dodatkowo Görlitz i Zgorzelca [23], wykorzystując model Helgi Schultz (2002) obrazujący rozwój współpracy w logice: wspólne projekty, wspólne polityki, wspólne instytucje (z wnioskami ukazującymi głównie postulatowy charakter tych ostatnich [3] [tekst w polskiej wersji językowej 16 oraz niemieckiej 14]). Dodatkowo zauważono zamianę wektorów w kierunkach motywowania współpracy po roku 2004 z odgórnego na oddolny, jak i zastąpienie wymiaru europejskiego interakcji, wymiarem lokalnym [1] [tekst w polskiej wersji językowej 16, oraz niemieckiej 14].

Szereg badań granicy polsko-niemieckiej (efektem ich były dodatkowo monografie, w których szereg autorów analizowało różne wymiary transformacji pogranicza polsko-niemieckiego [17][21]) oraz *granicznych miast bliźniaczych* na granicy polsko-niemieckiej pozwolił na zebranie wiedzy empirycznej i stworzenie generalizacji teoretycznych pozwalających na podjęcie refleksji nad innymi granicami europejskimi i położonymi na nich *granicznymi miastami bliźniaczymi*. Podobnie tutaj przygotowano szereg prac zbiorowych o monograficznym charakterze, zbierających analizy międzynarodowego grona autorów w zakresie zmian zachodzących na granicach i pograniczach europejskich [8][12][13][17] oraz w miastach granicznych i *granicznych miastach bliźniaczych* [20]. Był to efekt między innymi szeregu projektów badawczych o międzynarodowym charakterze, w których autor autoreferatu występował jako wykonawca lub kierownik. Jego dalsze badania (w tym terenowe) objęły natomiast między innymi pary Cieszyn-Czeski Cieszyn (granica polsko-czeska) [1], Gorizia-Nova Gorica (granica słoweńsko-włoska) [22], Baarle-Hertog and Baarle-Nassau (granica holendersko-belgijska) [10], a także studia porównawcze obejmujące Terespol-Brest (granica polsko-białoruska), Narwę-Ivangorod (granica estońsko-rosyjska) [15] oraz rozwinięcie dotychczas opracowanego modelu do formy uwzględniającej specyfikę innych granic europejskich. Wskazano tutaj na rolę charakteru granicy (wewnętrzna-zewnętrzna Schengen) i sytuacji kulturowo-etnicznej w badanych lokalizacjach (izolacja lub mieszanie się przywołanych elementów) [3][15]. Kolejne badania rozpoczęły porównywanie kilkunastu par miast w Europie Środkowej [4][6] a następnie kilkunastu [7] i w końcu kilkudziesięciu par *granicznych miast bliźniaczych* w całej Europie, koncentrując się na problemie skali analizy oraz integracji symbolicznej i funkcjonalnej [9]. Elementem podsumowującym była monografia wydana w języku angielskim a podejmująca próbę opisu i analizy wszystkich 24 europejskich par miast (czyli 48 miast), leżących na granicach 22 państw europejskich [3]. Tutaj także w sposób bardziej szczegółowy zajęto się samą kategorią *granicznych miast bliźniaczych*, podejmując szereg prób stworzenia kryteriów określających te pary, jak i ich pochodzenie. Ważną rolę odegrało także zdefiniowanie przyczyn ich współpracy i integracji [3][7], odwołując się do dwóch modeli: forpczty integracyjnej oraz zorientowania wewnętrznego (poprawy pozycji wewnątrz systemu narodowego względem innych jednostek terytorialnych) i opierając analizę na dyskursie struktur administracyjnych badanych jednostek terytorialnych [3][7]. Analiza form integracji transgranicznej pokazała jej nieliniarny charakter, będący pochodną różnych form *deboundaryzacji* i *refrontieryzacji* [4][6]. Jednocześnie wprowadzono kolejny model testowania wzajemnych relacji oparty na dziedzictwie konfliktu bądź współpracy oraz długości stażu integracyjnego państw, w których znajdują się analizowane pary [7]. Wnioski z badania efektywności współpracy i integracji *granicznych miast bliźniaczych* określono w postaci modelu „miasta podwójnego”, „pary miast” oraz „miast obojętnych” [3].

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na szereg elementów procesu badawczego, obecnych w opisywanych badaniach składających się na przedstawiane osiągnięcie:

Po pierwsze, istotnym ich elementem stał się rozwój teoretycznej koncepcji zarządzania transgranicznego (**cross-border governance**). Kluczowym problemem okazała się kwestia jak tworzyć, implementować i egzekwować decyzje w przypadku wspólnot i jednostek terytorialnych rozdzielonych granicą państwową, a więc i systemem wyłącznych suwerenności. Przy jednoczesnej jednak zmianie funkcji i znaczenia granic oraz erozji klasycznie rozumianej suwerenności – obu zachodzących w warunkach integracji kontynentalnej. *Graniczne miasta bliźniacze* osadzono jako obiecujące pole badań empirycznych, na płaszczyźnie teoretycznej posłużono się natomiast ponownie konceptem

europelizacji, ale także wielopoziomowego zarządzania (*multi-level governance*) [3][15][23][32]. Skoncentrowano się na przedstawieniu istniejących badań teoretycznych i ukonstytuowaniu ram refleksji akademickiej w obszarze zarządzania transgranicznego dla badań empirycznych. Europeizacja, w szczególności współpracy transgranicznej, stanowi więc obok procesów decentralizacyjnych element składowy koncepcji zarządzania wielopoziomowego. Jej aplikacja do badań nad granicami pozwala na debatę nad istotą koncepcji *cross-border governance*. Wprowadzone za Enrico Gualinim (2003) trzy wymiary tego zarządzania (polityczno-ekonomiczny, instytucjonalny oraz symboliczno-kognitywny) pozwalają na operacjonalizację badanego problemu i tworzą potencjał dla rozważań empirycznych [32]. Dalsze badania pozwoliły na odniesienie tych wymiarów do *granicznych miast bliźniaczych* i do pytania o istnienie i kondycję transgranicznego *polity, politics* i *policy*. Pierwsze na granicy polsko-niemieckiej wydaje się być stanem jedynie postulatywnym, drugie wynika z pragmatyzmu instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego, trzecie wydają się być najlepiej rozwinięte, szczególnie w obszarach „miękkich” [23]. Efektem rozważań był kolejny rozbudowany model zarządzania transgranicznego. Dalsze rozszerzenie badań empirycznych na kolejne granice europejskie pozwoliło na rozwinięcie trzypoziomowego dotychczas modelu zarządzania transgranicznego opartego o administrację miast, organizacje pozarządowe i mieszkańców, o specyfikę lokalną. Wprowadzono dwie kolejne zmienne – sytuację kulturowo-etniczną (izolację odrębnych społeczności lub ich mieszanie się) i reżim graniczny (status granicy zewnętrznej lub wewnętrznej). Efektem stał się model wzorców *cross-border governance* oferujący cztery schematy organizacji tego procesu i uwzględniający zróżnicowany udział trzech przywołanych wcześniej poziomów [11].

Po drugie, osadzenie rozważań odnośnie granicy polsko-niemieckiej w kontekście procesu integracji europejskiej pozwoliło na wyciąganie częściowych wniosków, np. w pięć lat po wschodnim rozszerzeniu [25]. Granica ta jako *laboratorium integracji* [11] stała się namacalnym symbolem unijnego „świata bez granic” i dowodem na unikanie przez Polskę „członkostwa drugiej kategorii”, jednocześnie ujawniła jednak słabość nieinstytucjonalnych relacji ponadgranicznych [22]. Współpraca na poziomie samorządów natomiast okazała się często wybieraną formą aktywności jako element strategii rozwojowej jednostek samorządowych. Związane to było z jednej strony z instrumentami unijnymi, z drugiej z wycofywaniem się państwa ze sfery publicznej [24]. Dodatkowo sama akcesja zmieniła w dłuższej perspektywie sposób organizowania współpracy transgranicznej *granicznych miast bliźniaczych*. Dominującą wcześniej odgórną jej organizację zaczęły uzupełniać w coraz większym stopniu elementy oddolne, a europejski kontekst relacji zastępowany był coraz intensywniej przez ich wymiar lokalny [tekst w polskiej wersji językowej 16 oraz niemieckiej 14]. Jednocześnie badania *granicznych miast bliźniaczych* zlokalizowanych na innych granicach europejskich pokazały, iż po wschodnim rozszerzeniu oraz rozszerzeniu strefy Schengen na niektórych granicach nastąpił regres współpracy i integracji transgranicznej, co różnie manifestowało się na wschodnich i zachodnich granicach Europy Środkowej [4][6].

Po trzecie, istotnym elementem badań (widocznym we wspólnym projekcie badawczym realizowanym z dr. Andrew Asherem) był **symboliczny wymiar współpracy transgranicznej** [tekst w wersji angielskiej 34, oraz polskiej 30], (porównywany z wymiarem funkcjonalnym [9]). Granice i pogranicza stanowią przestrzeń o wysokiej wrażliwości symbolicznej [12][25], wykorzystywanej przez różnych aktorów do osiągania własnych celów [3]. Autorzy przeanalizowali symbolikę przestrzeni publicznej w *granicznym mieście bliźniaczym* Frankfurt nad Odrą – Słubice za pomocą pomników powstałych w różnych okresach podzielonego bytu obydwu miast (powojenny, realny socjalizm, integracja europejska). Analiza materiału empirycznego możliwa była dzięki zastosowaniu dwóch konceptów teoretycznych. Po pierwsze to teoria symboli i symboliki, stanowiących nie tylko „krystalizację opisu lingwistycznego”, ale przede wszystkim pokazujących władzę znajdującą się w posiadaniu podmiotów autoryzujących określone symbole (Kösti Pekonen, 1987). Same symbole natomiast odgrywają kluczową rolę w procesie integracji europejskiej, przede wszystkim dla zdefiniowania kategorii „my” i „oni” (Ulf Hedetoft, 1998), co czyni granice i ich „przezwyciężanie” elementem polityki symbolicznej (Susan Clarke, 2002). Po drugie, są to

„invented traditions” (Eric Hobsbawm i Terrance Ranger, 1983) które pojawiają się w okresach intensywnych zmian politycznych i społecznych, pełniąc funkcję kreowania przynależności, legitymizują status instytucji i relacje władzy oraz socjalizują w duchu określonych wartości. Przeprowadzona analiza pokazuje, że w różnych okresach w podobny sposób symbolika przestrzeni publicznej wykorzystywała granicę dla realizacji określonych celów.

Po czwarte, elementem budującym wspólnoty transgraniczne na pograniczach **jest wspólna, wielojęzyczna edukacja**. Na marginesie rozważań o *granicznych miastach bliźniaczych* znajdują się w efekcie teksty autora analizujące współpracę edukacyjną uczelni wyższych w *granicznych miastach bliźniaczych* w zakresie studiów politologicznych i europejskich [analiza wydana w niemieckiej wersji językowej 36, oraz w polskiej wersji językowej 33] i szerzej internacjonalizację i europeizację programów studiów europejskich. Analiza Polski i Niemiec pokazuje tu rolę odgrywaną przez graniczne ośrodki akademickie, w szczególności wspólną polsko-niemiecką jednostkę dydaktyczno-naukową Collegium Polonicum. Fragmenty innych pozycji dotyczą podobnych jednostek akademickich w miastach granicznych na granicach bułgarsko-rumuńskiej oraz słowacko-węgierskiej [4] ukazujących ich kondycję (rozwój lub regres) jako pochodną zainteresowania (przybierającego na sile lub słabnącego) centrów narodowych procesami transgranicznymi (co objawia się przede wszystkim w miejscach symbolicznie istotnych – np. w *granicznych miastach bliźniaczych*), szczególnie w kontekście integracji europejskiej. Wspólne polityki edukacyjne miast budują natomiast podstawy tworzenia wspólnot transgranicznych [3].

Po piąte, przedmiotem analizy były też **projekty infrastrukturalne**, fizycznie mające połączyć miasta i stworzyć przestrzeń dla dalszej integracji społecznej [3][4]. Stają się one podstawą do transgranicznych polityk o „twardym” charakterze (wspólny transport, infrastruktura sportowa, itd.), oraz „miękkim” (wspólne programy edukacyjne, kulturalne, opieka medyczna, itd.) [3].

Po szóste, zbadano relacje pomiędzy **wizją współpracy transgranicznej generowaną przez centra państwowe**, a tymi rodzącymi się bezpośrednio na granicy. Rozróżniono współpracę transgraniczną od polityki zagranicznej [24] i ukazano sposób, w jaki państwa europejskie „wprzęgają” *graniczne miasta bliźniacze* w realizację celów narodowych, zazwyczaj w schemacie „miejsc współpracy”. Same miasta natomiast chętnie podejmują zaproponowaną im rolę, nierzadko angażując się bardziej, niż wynikałoby to ze scenariusza przygotowanego w centrach [3][4].

Należy odnotować, iż wyniki zaprezentowanych badań nadal przedstawiane są przez autora podczas krajowych i zagranicznych konferencji naukowych oraz - w postaci przygotowanych tekstów - oczekują na publikację. Artykuły po pozytywnych recenzjach oczekują na druk w następujących czasopismach: amerykańskim *Journal of Borderland Studies* (symbolika europejska w *granicznych miastach bliźniaczych*), niemieckim *Erdkunde* (lista A MNiSW) (granice fantomowe) oraz brytyjsko-francuskim *Nordic Historical Review* (symbolika przestrzeni publicznej w miastach granicznych na pograniczu skandynawsko-rosyjskim).

Dodatkowo warto nadmienić, iż zaprezentowane w ramach osiągnięcia badania cieszą się zainteresowaniem środowiska naukowego w Polsce i na świecie, znajdują też bezpośrednie zastosowanie w kreowaniu praktyki relacji transgranicznych na różnych europejskich pograniczach. Będąc twórcą szeregu publikacji w tej dziedzinie, autor został zaproszony do pracy w międzynarodowych zespołach eksperckich, przygotowujących ekspertyzy mających na celu rozwiązywanie konkretnych problemów na wybranych granicach. Zasadnym wydaje się przywołanie dwóch z nich:

The case of the German-Polish cross-border cooperation – ekspertyza dla rządów rumuńskiego i bułgarskiego prezentująca doświadczenia pogranicza niemiecko-polskiego w zakresie budowania relacji transgranicznych i możliwości ich wykorzystania w przypadku pogranicza rumuńsko-bułgarskiego. Wykonana ona została w ramach projektu badawczego **BRAINS Bulgarian-Romanian Area Identities: Neighborhood Study**, finansowany przez Cross Border Cooperation Programme Romania-Bulgaria 2007-2013, i realizowanego w okresie 12.07.2011-11.01.2013.

Europäischer Verbund für territoriale Zusammenarbeit - ekspertyza na zlecenie miasta Frankfurt nad Odrą, dotycząca możliwości stworzenia przez miasta Frankfurt nad Odrą i Słubice Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, stworzona w roku 2013 przez polsko-niemiecki zespół ekspertów.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

5.1 Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i osiągnięcia w tym zakresie

Poza przedstawionym w pkt. 4 osiągnięciem naukowym, moje zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół kilku pokrewnych obszarów tematycznych. W ich wyniku powstało 29 pozycji naukowych, w tym:

- 2 monografie w (1 w języku angielskim i 1 w języku polskim),
- 1 podręcznik akademicki,
- 1 redakcja monografii w języku angielskim,
- 6 artykułów w czasopiśmie naukowym (1 w języku angielskim, 1 w języku niemieckim, 4 w języku polskim; 5 z listy B MNiSW),
- 18 artykułów w pracach zbiorowych (5 w języku angielskim, 13 w języku polskim),
- 1 recenzja (lista A MNiSW).

Pragnę jednocześnie zaznaczyć, iż moje teksty publikowane były w czasopiśmie naukowym i wydawnictwach naukowych reprezentujących różne polskie i zagraniczne (USA, Niemcy) ośrodki akademickie i wydawnicze.

Pierwszym z obszarów moich zainteresowań, rozszerzającym badania opisane w pkt. 4. i jednocześnie stanowiące dla nich kontekst, są **stosunki zewnętrzne Unii Europejskiej, w szczególności problematyka granic i sąsiedztwa, partnerstwa wschodniego i polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej**. Do prac opublikowanych w tym zakresie należą:

1. Jarosław Jańczak, Beata Przybylska-Maszner, 2013, *The priorities of the Polish presidency of the Council of the European Union – the circumstances of their selection and implementation*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” nr 3, s. 31-48.
2. Jarosław Jańczak, Beata Przybylska-Maszner, 2012, *Polen regierte Europa*, „Welt Trends. Zeitschrift für internationale Politik”, nr 85, s. 91-99.
3. Jarosław Jańczak, 2011, *Prezydencja jako projekt*, „Debate”, nr 7, s. 30-33.
4. Jarosław Jańczak, 2011, *Rynek wewnętrzny jako obszar priorytetowy polskiej prezydencji*, [w:] *Priorytety prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej*, Zbigniew Czachór, Tomasz R. Szymczyński (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 113-135.
5. Jarosław Jańczak, Beata Przybylska, 2011, *Partnerstwo Wschodnie w ramach polityki wschodniej kluczowym priorytetem polskiej prezydencji*, [w:] *Priorytety prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej*, Zbigniew Czachór, Tomasz R. Szymczyński (eds.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 137-168.
6. Jarosław Jańczak, 2011, *Polish Presidency of the European Union and the Arab Spring*, [w:] *The Arab Spring*, Beata Przybylska-Maszner (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, s. 135-146.
7. Jarosław Jańczak, 2010, *Misja wspierająca UE dla punktu granicznego Rafah (EUBAM Rafah) – tworzenie podstaw zaufania granicznego w warunkach długotrwałego konfliktu*, [w:] *Misje cywilne Unii Europejskiej*, Beata Przybylska-Maszner (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, s. 186-196.

8. Jarosław Jańczak, 2010, *Efektywność proponowania i wdrażania Partnerstwa Wschodniego przez Polskę wewnątrz Unii Europejskiej* [w:] *Partnerstwo Wschodnie. Wymiary realnej integracji*, Mieczysława Zdanowicz, Tomasz Dubowski, Agnieszka Piekutowska (red.), Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, s. 85-97.
9. Jarosław Jańczak, 2009, *Historyczne podstawy kształtowania się typów „kultury polityki zagranicznej”. Przypadki realizmu i radykalizmu*, „Przegląd Politologiczny”, nr 2, s. 61-74.
10. Jarosław Jańczak, 2007, *Na granicy Unii Europejskiej – pozycja europejskich terytoriów autonomicznych w dobie globalizacji i integracji. Przypadek Wysp Alandzkich*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” nr 2, s. 75-89.
11. Jarosław Jańczak, 2007, *Counter-Terrorism and Borders in the European Union. Tendencies, Strategies and Reactions in Border Protection Area on Changing Security Threats in Europe*, [w:] *The Modern Terrorism and its Forms*, Sebastian Wojciechowski (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 267-281.

Drugim z obszarów pokrewnych są studia nad **różnymi aspektami dynamiki procesu integracyjnego**. Warto wymienić tu następujące pozycje wydawnicze:

1. Timm Beichelt, Jarosław Jańczak, 2011, *Studia Europejskie jako element internacjonalizacji szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej*, „Rocznik Integracji Europejskiej”, nr 5, s. 51-62.
2. Jarosław Jańczak, 2007, *Open Borders and Labour Mobility of Poles after the Enlargement of the European Union to the West*, [w:] *The 2004 Enlargement's Influence on the Labour Market in the European Union*, Jerzy Babiak (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 57-66.
3. Jarosław Jańczak, 2009, *Droga Łotwy do członkostwa w Unii Europejskiej* [w:] *Negocjowanie granic: od „UE-15” do „UE-27”. Rozszerzenie Wschodnie Unii Europejskiej. Część druga – „Grupa Helsińska” (2004-2007)*, Tomasz Szymczyński (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, s. 59-80.
4. Jarosław Jańczak, 2010, *Przeciweuropeizacja jako kategoria badawcza w studiach nad procesami integracji europejskiej* [w:] *Europeizacja – mechanizmy, wymiary, efekty*, Anna Pacześniak, Rafał Riedel (red.), Oslo-Toruń-Wrocław: Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 93-105.
5. Timm Beichelt, Jarosław Jańczak, 2010, *“Teaching Europe!” European Studies Programs and their Contributions to the Transnationalization of Higher Education in Europe*, [w:] *How Globalizing Professions Deal with National Languages: Studies in Cultural Studies and Cooperation*, Michael Gueldry (red.), New York: The Edwin Mellen Press, s. 151-168.
6. Jarosław Jańczak, 2010, *De-Europeanisation and Counter-Europeanisation as Reversed Europeanisation. In Search of Categorisation*, [w:] *The Policies and Politics of the European Union*, Jarosław Jańczak (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, s. 99-110.
7. Jarosław Jańczak (red.), 2007, *Rediscovering Europe: Political Challenges in the 21st Century EU*, Jarosław Jańczak Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, 150 s.

Trzeci z obszarów pokrewnych koncentruje się na **roli granic, także historycznych, w procesach wyborczych oraz relacjach międzypaństwowych**. Zainteresowania te znalazły swoje odzwierciedlenie w poniższych publikacjach:

1. Jarosław Jańczak, 2014, *Rezension: Steffi Marung, „Die wandernde Grenze. Die EU, Polen und der Wandel politischer Räume, 1990-2010“*, Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 2013, „Osteuropa“, nr 7, s. 141-143.
2. Jarosław Jańczak, Magdalena Musiał-Karg, Bartłomiej Secler, 2013, *Wybory samorządowe na ziemi lubuskiej, Pomorzu i w Wielkopolsce. Granice historyczne i relacje centra-peryferia a zachowania wyborcze*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 309 s.
3. Jarosław Jańczak, 2013, *Na Północy (prawie) bez zmian. Wybory do sejmiku województwa pomorskiego*. [w:] *Gra o regiony. Wybory do sejmików województw w 2010*, Robert Alberski, Marzena Cichosz, Katarzyna Kobielska (red.), Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, s. 203-217.
4. Jarosław Jańczak, Erwin Seyfried, Cezary Trosiak, 2011, *Bordering the Other. Mutual Relations of Poland and Germany from a Multidisciplinary Perspective*, Berlin – Poznań: Berlin School of Economics and Law, Faculty of Political Science and Journalism Adam Mickiewicz University, 157 s.
5. Jarosław Jańczak, 2010, *Walka w mateczniku Solidarności. Wybory do sejmiku województwa pomorskiego* [w:] *Wybory do sejmików województw w 2006 roku*, Robert Alberski, Marzena Cichosz, Łukasz Tomczak (red.), Wrocław: Wydawnictwo Marina, s. 179-189.
6. Jarosław Jańczak, 2007, *Pozahistoryczne determinanty różnic i wzajemnego postrzegania się Polaków i Niemców*, [w:] *Narody w Europie. Tożsamość i wzajemne postrzeganie*, Lech Zieliński, Marek Chamot (red.), Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSG w Bydgoszczy, s. 179-191.

Ostatni, czwarty z obszarów, obejmujący **studia fińskie**, jest pochodną zainteresowań naukowych z okresu studiów doktoranckich i obejmuje szereg pozycji analizujących procesy polityczne, ekonomiczne i społeczne zachodzące w tym państwie:

1. Jarosław Jańczak, 2009, *Semiprezydencjalizm a członkostwo w Unii Europejskiej. Przemiany fińskiego systemu politycznego w postzimnowojennej rzeczywistości* [w:] *Władza wykonawcza w Polsce i Europie*, Maciej Drzonek i Artur Wołek (red.), Kraków-Nowy Sącz: Wydawnictwo Dante, s. 284-300.
2. Jarosław Jańczak, 2008, *Polish and Finnish Terrorism at the Turn of XIX and XX Century. In Search for Theoretical Explanation of Terrorist Acts at the Edge of Western Civilisation* [w:] *Terrorist Pandora's Box. Analysis of chosen terrorist issue*, Jerzy Babiak, Sebastian Wojciechowski (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 153-166.
3. Jarosław Jańczak, 2008, *Badania, rozwój, innowacyjna gospodarka. Doświadczenia fińskie* [w:] *Fundusze Europejskie a innowacyjność polskiej gospodarki*, Jerzy Babiak (red.), Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka, s. 65-82.
4. Jarosław Jańczak, 2007, *Kampania informacyjna i referendum akcesyjne w Finlandii. Poparcie dla członkostwa w dwanaście lat po przystąpieniu*, [w:] *Europa XXI wieku*.

Perspektywy i uwarunkowania integracji europejskiej, Magdalena Musiał-Karg (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, s. 63-76.

Dodatkowo jestem autorem lub współautorem pojedynczych prac znajdujących się poza wymienioną tematyką, między innymi podręcznika w języku angielskim:

1. Jarosław Jańczak, Cezary Trosiak, 2005, *Country Report: Poland. Comparative European Governance and Management*, Brandenburg: Service-Agentur des HDL, 60 s.

Pełna lista moich publikacji znajduje się w Załączniku 4.

W opisywanym okresie uczestniczyłem w 60 **konferencjach, seminariach i debatach naukowych**, wygłaszając referaty lub komentarze podczas zdecydowanej większości z nich. Większość z nich było konferencjami międzynarodowymi, 24 odbywało się za granicą. Szczegółowy ich wykaz znajduje się w Załączniku 6. Konferencje odbywające się w Polsce organizowane były zarówno przez wiodące, jak i mniejsze ośrodki akademickie. Konferencje zagraniczne natomiast odbywały się tak w zachodniej, jak i wschodniej części Europy.

Kluczową rolę w moim rozwoju naukowym odgrywały konferencje dotyczące obszaru tematycznego, w którym znajduje się prezentowane osiągnięcie naukowe – badań nad granicami i współpracą transgraniczną. Miałem okazję zaprezentować wyniki moich badań (i otrzymać komentarz od innych naukowców, w tym najbardziej uznanych w tematyce relacji transgranicznych) podczas wielu konferencji „granicznych”, w tym najważniejszych i największych spotkań w skali nauki światowej, takich jak: *1st World Conference: Post-Cold War Borders. Global Trends and Regional Responses*, organizowanej przez Association for Borderland Studies, czy też na konferencjach międzynarodowych projektów badawczych *EU borderscapes* oraz *EU border regions* organizowanych przez Uniwersytet w Bergamo, Włochy i Uniwersytet w Tartu, Estonia. Większość konferencji, w których brałem udział wiązała się z wcześniejszą procedurą ewaluacji i selekcji zgłoszonych propozycji referatów, oraz akceptacji jedynie części zgłoszonych kandydatów. W przypadku niektórych konferencji, w tym także zagranicznych, byłem organizatorem lub współorganizatorem konferencji lub paneli tematycznych. Warto zaznaczyć, iż 8 z konferencji, w których brałem udział organizowanych było przez uczelnie należące do najlepszych w Rankingu Szanghajskim 2014 (University of Vienna 151-200, University of Bergen 201-300, Durham University 201-300, Maastricht University 201-300, Queens University Belfast 301-400, Uniwersytet Warszawski 301-400, University of Southern Denmark 301-400, University of Eastern Finland 401-500).

W opisywanym okresie byłem także wielokrotnie **recenzentem tekstów naukowych** dla krajowych i zagranicznych czasopism naukowych, takich jak: *Przegląd Politologiczny* (lista B MNiSW), *(R)evolutions*, *Przegląd Zachodni* (wydawany przez Instytut Zachodni w Poznaniu, lista B MNiSW), *Europa Regional* (wydawany przez Leibnitz-Institut für Länderkunde z Lipska); przygotowanych do prac zbiorowych (Uniwersytet Wrocławski) oraz przygotowywanych na konferencje naukowe (recenzja dla Central European University, Budapeszt, Węgry).

Jestem **członkiem stowarzyszeń naukowych**: Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych oraz Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej. Zasiadałem w **komitetach redakcyjnych czasopism naukowych** (*Środkowoeuropejskie Studia Polityczne* w latach 2003-2010, *The Polish Political Science Quarterly* oraz *Public Policy and Economic Development*).

Pracowałem także jako **ekspert w nieakademickich projektach** rozwojowych finansowanych ze środków Unii Europejskiej (europeaNONexcluded; Super szef super firmy; Bądź gotowy na zmianę).

Podczas mojej pracy naukowej odbyłem **17 wizyt i staży naukowych** na 9 uczelniach i instytucjach akademickich z 8 państw (jedno- lub kilkakrotne pobyty na University of Jyväskylä, Finlandia; University of Applied Sciences for Administration and Legal Affairs, Berlin, Niemcy; Bilgi University, Stambuł, Turcja; Charles University, Praga,

Czechy; Södertörn University, Stockholm, Szwecja; Angel Kanchev University, Ruse, Bułgaria; University of Strasbourg, Francja; University of Bergen, Norwegia; Centre International de Formation Européenne, Berlin, Niemcy). Najczęściej połączone one były z dydaktyką, obejmowały także badania, pracę nad wspólnymi przedsięwzięciami naukowymi oraz wymianę doświadczeń. Pragnę zauważyć, iż 3 z wymienionych uczelni należą do najlepszych w Rankingu Szanghajskim 2014, (University of Strasbourg 95, Charles University 201-300, University of Bergen 201-300). Szczegółowy wykaz wizyt i staży znajduje się w Załączniku 6.

Dodatkowo podnosiłem swoje kwalifikacje biorąc **udział w szkoleniach** z e-learningu oraz technik akademickiego użytkowania języka angielskiego, odbywających się w Polsce i w Niemczech.

5.2 Projekty i granty

W opisywanym okresie brałem udział w **13 projektach badawczych**, finansowanych z krajowych (NCN, fundusze europejskie) i zagranicznych grantów badawczych. W 4 przypadkach byłem ich kierownikiem, w 9 uczestnikiem (wykonawcą lub wewnętrznym partnerem). 9 projektów miało charakter międzynarodowy i angażowało naukowców z różnych krajów Europy, Azji i Stanów Zjednoczonych.

Najważniejsze projekty badawcze dotyczyły badań nad granicami, miały one charakter międzynarodowy i w 4 przypadkach byłem ich kierownikiem. To one przyczyniły się do powstania kluczowych elementów prezentowanego osiągnięcia naukowego. Należy tu wymienić:

1. ***Boundaries Revisited. Conceptual Turn in European Border Practices***, 01.01.2014-28.02.2015 (kierownik projektu wspólnie z dr. Tomaszem Brańką), projekt finansowany przez Collegium Polonicum ze środków Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, 17 uczestników reprezentujących 9 uniwersytetów z 8 państw.
2. ***Entgrenzung von Grenzregionen. EVTZ als Instrument der territorialen Kooperation von Kommunen in Europa***, 2013-2015 (wewnętrzny partner projektu), projekt finansowany w ramach Viadrina Center for B/order in Motion" Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą.
3. ***Śląsk w Europie – dziesięć lat członkostwa w Unii Europejskiej***, 2013 – 2014 (wykonawca projektu), projekt finansowany przez Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013, Decyzja Euroregionalnego Komitetu Sterującego Euroregionu Silesia PL.3.22/3.3.04/13.03860, realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Raciborzu, pod kierownictwem dr. Rafała Riedla.
4. ***Phantomgrenzen in Ostmittel Europa***, 2012-2015 (wykonawca projektu), projekt finansowany przez niemieckie Bundesministerium für Bildung und Forschung, realizowany przez Centre Marc Bloch, Berlin, German-French Research Centre for Social Sciences i Humboldt Universität zu Berlin, Department of History / Chair for Southern European History, Berlin, Niemcy, pod kierownictwem dr Béatrice von Hirschhausen.
5. ***European Exclaves in the Process of De-bordering and Re-bordering***, 01.02.2012-28.02.2013 (kierownik projektu wspólnie z dr hab. Przemysławem Osiewiczem), projekt finansowany przez Collegium Polonicum ze środków Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, 10 uczestników reprezentujących 7 uniwersytetów z 6 państw.
6. ***BRAINS Bulgarian-Romanian Area Identities: Neighborhood Study***, 12.07.2011-11.01.2013 (wykonawca projektu), projekt finansowany przez Cross Border Cooperation Programme Romania-Bulgaria 2007-2013, realizowany przez Angel Kanchev University,

Ruse, Bułgaria i Academy of Economic Studies, Bucharest, Rumunia, pod kierownictwem prof. Mimi Kornazhevej.

7. ***De-bordering, Re-bordering and symbols on the European Boundaries***, 01.01.2011-31.12.2011 (kierownik projektu), projekt finansowany przez Collegium Polonicum ze środków Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, (10 uczestników reprezentujących 7 uniwersytetów z 6 państw).
8. ***Conflict and Cooperation in Divided Cities***, 01.01.2009-31.12.2009 (kierownik projektu), projekt finansowany przez Collegium Polonicum ze środków Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, (19 uczestników reprezentujących 9 uniwersytetów z 7 państw).

Dodatkowo uczestniczyłem w innych projektach, które w większości dotyczyły pozostałych obszarów zainteresowań opisanych w pkt. 5.1, przede wszystkim z zakresu studiów nad sąsiedztwem polsko-niemieckim oraz integracją europejską:

1. ***Regionalna scena polityczna – wzorce rywalizacji w kontekście wyborów samorządowych 2010***, 2011-2012 (wykonawca projektu), projekt finansowany z grantu Narodowego Centrum Nauki N N116 491740 i realizowany przez Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierownictwem dr. hab. Roberta Pawła Alberskiego.
2. ***The Arab Spring*** 01.06.2011-28.02.2012 (wykonawca projektu), projekt finansowany przez Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i realizowany pod kierownictwem dr Beaty Przybylskiej,
3. ***Priorytety prezydencji na przykładzie przygotowań Polski do przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej. Analiza politologiczna*** 01.11.2010-31.10.2011 (wykonawca projektu), projekt finansowany z grantu Narodowego Centrum Nauki N N116 329139 i realizowany przez Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierownictwem prof. dr. hab. Zbigniewa Czachóra,
4. ***Operacje Unii Europejskiej w obszarze Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony w latach 2003-2009***, 01.07.2009-31.12.2010 (wykonawca projektu), projekt finansowany przez Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i realizowany pod kierownictwem dr Beaty Przybylskiej-Maszner.
5. ***Das Verhältnis zwischen Deutschen und Polen. Grundlagen und Perspektiven der Zusammenarbeit vor dem Hintergrund der europäischen Integration***, 03.2005-09.2006 (wykonawca projektu), projekt finansowany przez Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege zu Berlin, realizowany przez konsorcjum Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege zu Berlin i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i realizowany pod kierownictwem prof. Erwina Seyfrieda.

5.3 Aktywność dydaktyczna

Na moją aktywność dydaktyczną składają się trzy elementy: zajęcia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zajęcia na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą oraz zajęcia prowadzone na (lub dla) innych europejskich i amerykańskich uniwersytetach.

1. Moje **zajęcia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza** obejmują przedmioty realizowane w formie tak wykładów, jak i seminariów na kierunkach politologia, stosunki międzynarodowe, dziennikarstwo i komunikacja społeczna oraz bezpieczeństwo narodowe (z zakresu badań nad granicami, integracji europejskiej, funduszy europejskich i projektów europejskich). Dodatkowo corocznie prowadzę przedmioty wykładane w języku angielskim dla programu AMU-PIE adresowanego do studentów przebywających na UAM w ramach

wymian studenckich (m.in. Erasmus) oraz programu Erasmus Mundus i anglojęzycznego programu magisterskiego International Relations (z zakresu współpracy transgranicznej, integracji europejskiej oraz relacji zewnętrznych UE). Wysoka jakość mojej pracy dydaktycznej została wielokrotnie doceniona przez studentów (bardzo pozytywne komentarze uzyskiwane w trakcie ewaluacji zajęć) oraz władze Wydziału (kilkukrotnie przyznawana nagroda Dyrektora Instytutu/Dziekana za osiągnięcia w pracy dydaktycznej). Jestem promotorem kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich (wielokrotnie recenzowałem także prace licencjackie i magisterskie) w tym wielu w języku angielskim.

2. Moje **zajęcia na Europejskim Uniwersytecie Viadrina** to wykładane głównie po angielsku przedmioty dla kierunku Master of European Studies osadzonego na Wydziale Nauk Społecznych (przedmioty z zakresu polityki zewnętrznej Unii Europejskiej, integracji regionalnej w Europie Północnej oraz współpracy transgranicznej w Unii Europejskiej). Również tutaj przeprowadzana przez uczestniczących studentów ewaluacja pokazuje wysoki poziom moich zajęć. Dodatkowo w czasie pracy na tej uczelni byłem promotorem i recenzentem kilkudziesięciu prac magisterskich w języku angielskim i niemieckim.

3. Od roku 2004 prowadziłem **zajęcia na (i dla) 14 innych uczelniach z Europy i Stanów Zjednoczonych**. Odbýwały się one w ramach gościnnej profesury (wrzesień 2014 roku University of Strasbourg, Francja), programu wymian i staży Erasmus Exchange Teaching Staff (jedno- lub kilkakrotne pobyty na University of Jyväskylä, Finlandia; University of Applied Sciences for Administration and Legal Affairs, Berlin, Niemcy; Bilgi University, Sztambuł, Turcja; Charles University, Praga, Czechy; Södertörn University, Stockholm, Szwecja; Angel Kanchev University, Ruse, Bułgaria; University of Strasbourg, Francja; University of Bergen, Norwegia) lub innych form współpracy indywidualnej (University of Konstanz, Niemcy; Centre International de Formation Européenne (CIFE), Berlin, Niemcy; University of Bonn, Niemcy; Texas A&M University, USA; University of Eastern Finland, Finlandia i University of Girona, Hiszpania). Tu moja aktywność dydaktyczna odbywała się w formie wizyt na wymienionych uczelniach lub zajęć dla zorganizowanych grup studentów odwiedzających moje macierzyste uczelnie (jak w przypadku studentów University of Konstanz, University of Bonn, Texas A&M University, University of Eastern Finland, Finlandia i University of Girona). Warto zaznaczyć, iż 7 wymienionych uczelni należy do najlepszych w Rankingu Szanghajskim 2014, 3 z nich znajdują się w pierwszej setce najlepszych uczelni na świecie (University of Bonn 94, University of Strasbourg 95, Texas A&M University 96, Charles University 201-300, University of Bergen 201-300, University of Konstanz 301-400, University of Eastern Finland 401-500). Szczegółowy wykaz zajęć prowadzonych dla instytucji zagranicznych znajduje się w Załączniku 6.

Dodatkowo chciałbym nadmienić, iż jestem współautorem podręcznika akademickiego *Country Report: Poland. Comparative European Governance and Management*, wydanego w Niemczech i używanego do studiowania tematyki polskiej przez szereg uczelni z tego kraju.

5.4 Aktywność organizacyjna

Moją aktywność organizacyjną podzielić można na organizację procesu dydaktyki oraz organizację działalności naukowej.

W zakresie **organizacji procesu dydaktyki**, w czasie pracy w Collegium Polonicum pełniłem funkcję pełnomocnika dziekana ds. kierunku politologia prowadzonego w języku angielskim we współpracy z Europejskim Uniwersytetem Viadrina. Od roku 2011 zajmuję się koordynacją programu podwójnego dyplomu pomiędzy UAM i EUV.

W zakresie **organizacji działalności naukowej** warto przywołać moje zaangażowanie w organizację konferencji naukowych oraz kierowanie zespołami przygotowującymi i realizującymi projekty naukowe.

W obszarze organizacji konferencji naukowych byłem:

1. pomysłodawcą i współorganizatorem konferencji z tematyki granic i pograniczy, tak krajowych (organizowanych w latach 2008-2010 wraz z Instytutem Politologii i Europeistyki

Uniwersytetu Szczecińskiego), jak i zagranicznych (2013 przez berlińskie Centre Marc Bloch i frankfurckie EUV);

2. pomysłodawcą i organizatorem 8 paneli międzynarodowych (najczęściej w języku angielskim i w tematyce badań nad granicami i pograniczami oraz z zakresu integracji europejskiej) podczas corocznej konferencji *Europa XXI wieku* organizowanej w Słubicach (lata 2006-2013, naukowcy z kilkunastu europejskich ośrodków naukowych);

3. współorganizatorem corocznej konferencji *Europa XXI wieku* organizowanej w Słubicach (lata 2003-2012) oraz organizatorem międzynarodowego seminarium eksperckiego *The EU Ten Years after the Eastern Enlargement* (2014);

4. organizatorem i współorganizatorem paneli tematycznych na międzynarodowych konferencjach naukowych w zakresie studiów nad granicami (*ABS 1st World Conference*, Joensuu, Finlandia/St. Petersburg, Rosja 2014 wraz z prof. Perttim Joenniemi), europeizacji (Pilzno, Czechy 2013, wraz z prof. Heino Nyyssonenem) czy eurosceptycyzmu (Praga 2014, wraz z prof. Heino Nyyssonenem).

W zakresie kierowania przygotowaniem i realizacją projektów naukowych byłem twórcą i kierownikiem 4 międzynarodowych projektów badawczych o tematyce granicznej, szczególnie ich dotyczące przedstawione zostały w opisie w pkt. 5.2.

Za moją aktywność organizacyjną zostałem czterokrotnie uhonorowany **nagrodami** (w roku 2009 Nagrodą Zespołową I stopnia Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za działalność organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału w roku akademickim 2009/2010; w latach 2010 i 2011 Nagrodą Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za działalność organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału w roku akademickim 2009/2010 i 2010/2011; w roku 2014 Nagrodą Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa w roku akademickim 2013/14 za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną na rzecz społeczności akademickiej wydziału).

5.5 Popularyzacja nauki

Aktywności w zakresie popularyzacji nauki podejmowane przez moją osobę obejmują zarówno prowadzenie wykładów dla nieakademickich słuchaczy, jak i uczestnictwo w inicjatywach promujących naukę.

Moje **wykłady adresowane do nieakademickich słuchaczy** to między innymi kilkukrotne uczestnictwo w Poznańskim Festiwalu Nauki i Sztuki, moderowanie paneli dyskusyjnych w Przedstawicielstwie Komisji Europejskiej w Berlinie, zajęcia w Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej w Opolu, czy Europejskim Domu Spotkań - Fundacji Nowy Staw w Lublinie.

Moje zaangażowanie w **inicjatywy promujące naukę** to między innymi wielokrotne zasiadanie w komisjach konkursowych Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym w województwie lubuskim, oraz Międzyszkolnych Konkursach Wiedzy o Unii Europejskiej dla szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjalnych w Poznaniu. Szczegółowe informacje znajdują się w Załączniku 6.

* w przypadku, gdy osiągnięciem tym jest praca/ prace wspólne, należy przedstawić oświadczenia wszystkich jej współautorów, określające indywidualny wkład każdego z nich w jej powstanie